

Spadestik til ny Brugs på Orø

I selskab med formanden for Orø Brugsforening, Erik Fuchs, tager Harald Pedersen det første spadestik til den nye brugs

Brugsen på Orø har vokseværk. Mens mange andre dagligvarebutikker på øerne har det svært, så har Orø med ca. 900 beboere og store sommerhusområder dog også et helt andet kundegrundlag end den typiske ø-købmand.

På Brugsens 90 års fødselsdag blev spaden sat i jorden til en ny og større forretning, og manden, der førte spaden, var øens ældste beboer, Harald Petersen, på 96. Hans far var med til at stifte øens

Brugsforening i 1919, og Harald Petersen var selv formand i over 20 år. Den gang havde øen et væld af købmænd, slagtere, manufakturhandel og en skomager. I dag er Brugsen den eneste dagligvarehandel på Orø. Og for at imødegå fristelsen blandt bl.a. pendlere til at handle ind på fastlandet, så fortæller uddeler, Stig Bay, til DR's P4, at man vil indføre E-handel. Så kan man bestille sine varer på nettet, og de vil så være pakket og klar, når man

kommer hjem fra arbejde.

Brugsen har i lang tid lidt af pladsmangel. Med hjælp fra primært EU's regionalfond, men også ø-støtten, går byggeriet af en ny og større Brugs nu i gang. Forretningen skal indrettes med det helt moderne udstyr, og ambitionen er, at byggeriet skal anlægges med alternative energiformer som jordvarme og solpaneler. Den nye Brugs forventes at kunne slå dørene op til maj 2010.

Claus Jensen

Ja, vi har selv valgt at bo her

Kommentar af
Claus Jensen,
sekretariatsleder

Jeg er sikker på, at mange øboere som har forventninger til især lokalpolitikere mødes med udsagnet: „I har jo selv valgt at bo på en ø!“ Og ja, det er vi mange, der har valgt med glæde. Men det betyder jo ikke, at vi så ikke har ret til at have ønsker til en vis service på de små øer. Mens der bygges broer, metroer, motorveje og kulturpaladser andre steder i landet, så forventes ø-befolkningen på mange øer at leve med en infrastruktur og en offentlig service, som, groft sagt, ikke har undergået nogen nævneværdige forandringer de sidste 30 år.

Der er ingen øbo, der stiller urimelige krav. Vi forventer ikke adgang til hjerte-kirurgi eller til højere læreanstalter på vores øer. Og vi tager selv en masse

initiativer i erkendelse af, at vi ikke får meget foræret. Etablerer børnepasningsordninger, sætter forsamlingshuset i stand, søger og får ofte midler fra div. fonde til at løse opgaver, som man andre steder tager som en selvfølge bliver gjort af stat eller kommune. Det kan være op ad bakke, men jeg vælger på de dage, hvor jeg er i godt humør, at betragte det som en ekstra værdi ved det at bo på en ø: At der ikke er langt fra idé til handling på en ø. At øboere tager ansvar og initiativ. Derfor bliver man træt af at blive mødt med udsagnet: „I har jo selv valgt at bo på en ø“, så snart man har en smule forventninger til kommune eller stat. Især, når vi ved, at de ofte fattige udkantskommuner må forhandle sig til flere midler for at få økonomien til at hænge sammen. Hvad ville man i kommunerne sige til at blive mødt med samme udsagn i forhandlingerne?

Vi hverken kan eller skal alle bo i landets 5 største byer. Danmark er i grunden et meget lille land, og det bør være muligt at etablere sig i alle egne af landet og leve en erhvervsaktiv

tilværelse. Levende helårssamfund i udkantsområder – som de små øer – gør Danmark både rigere og mere mangfoldigt. Og øboere kræver ikke alverden, blot at nogle grundvilkår er i orden.

*

Bliv støttemedlem af Sammenslutningen af Danske Småøer

Interesserer du dig for de danske øer? Så tegn et støttemedlemskab og modtag Ø-Posten på din adresse. Det koster blot 150,- kr. om året.

Kontakt sekretariatet på sekretariatet@danske-smaaoer.dk, hvis det har interesse!

Kunstner-initiativ på Omø

På Omø har vi grundlagt et nyt kulturinitiativ, Loens Venner. Vi inviterer til billedkunstnernes udstillinger, holder huskoncerter med unge og mindre unge musikere, klassikere og jazzere, chansesyngere og bandoneonspillere, og der holdes foredrag om Omø og andre øer,

og forfattere læser fra deres bøger. Man kan se vores programmer på vores hjemmeside: www.loensvenner.dk.

Vi er meget interesserede i at komme i kontakt med andre øers kunstnere – såvel musikere og billedkunstnere, forfattere eller foredragende. Det bedste ville

selvfølgelig være, hvis vi kunne skabe et netværk af unge kunstnere og musikere fra de danske småøer! Er I interesseret i et samarbejde, så kontakt undertegnede på 58 19 91 21 eller heinz@paradis.dk.

Heinz G. Schmidt, Omø

Småøernes fødevareproducenter præsenteres på samme hylde i Københavns centrum

Småøernes Fødevarenetværk har mange, gode afsætningskanaler. Et nyt sådant er etableret ved samarbejde med netbutikken www.krohns.dk i Kødbyen. Butikken drives af Morten Krohn, som tidligere startede virksomheden Øllingegaard.

Det særlige ved det nye samarbejde er, at de forskelligartede ø-produkter markedsføres under et fælles banner, Øspecialiteter®. Herved skabes ikke blot opmærksomhed omkring de enkelte produkter, men desuden om Fødevarenetværkets nye varemærke og dermed fødevarenetværkets bestræbelser

på at skabe synergi imellem ø-producenter.

Producenter, som indledningsvis leverer varer til butikken, er Kernegaarden, Fejø, med most, cider og dram, Sejerøgæs, Is fra Skarø, Øhavets marmelade og Fur Hereford. Varerne lagerføres hos Krohns i Kødbyen, København, og kan udleveres fra dag til dag ved bestilling i netbutikken.

Fødevarenetværket venter sig meget af det nye samarbejde. Det er aftalt, at der vil findes gensidige links på vore hjemmesider, og der er således håb om,

at også kulinarisk oplevelsesturisme kan markedsføres på denne måde. Besøg hjemmesiden på www.oespecialiteter.dk

Kai Winter,
Småøernes Fødevarenetværk

Og de drog mod nord

– om læring, erfaring, samarbejde og meget mere blandt lærerne på små-øerne

Bevilget kursus for ø-lærere på Anholt – Super! Erik, min kollega, fortæller, at det er nogle år siden, der sidst blev givet penge ud til den slags, men med ny ledelse er der kommet nye muligheder, så Anholt: Here we come!

Forskellige skoler, forskellige vilkår

Efter behagelig kørsel ad brede veje op gennem Jylland er det tid til en lang fær-gesejls. For en sikkerheds skyld lister jeg med det samme under dæk; man skulle jo nødtog risikere noget! Alligevel tager det en frisk gåtur og et par timer, før jeg synes verden er et dejligt sted at være i...Aftenen igennem hører vi, hvad lærerne på de andre øer har at fortælle om muligheder, forhindringer, spændende tiltag og meget mere på netop deres skoler og deres øer. Vi forundres alle over, SÅ forskellige vilkår både skoler og øer har m.h.t. økonomi, herunder penge til kurser og ø-lejre for skolebørnene, specialundervisning, lærerkapacitet, faciliteter, færgeafgange m.v. Vi får en god snak om det hele og finder ud af, hvor det vil være muligt og relevant at sætte kræfterne ind for at forbedre forholdene på hver ø.

Ny viden, nye idéer

I løbet af de næste dage får vi en mængde input både om faktuelle forhold og om mere holdningsprægede emner. Vi hører om Mange Intelligenser og Læringsstile, elevplaner, folkeskolens Fælles Mål, dansk-analyse i de yngste klasser, afprøver smartboards, udveksler erfaringer, finder samarbejdsområder med mere; det hele krydret med mange mindre indslag af praktisk karakter og som er lige til at

Der var flot opbakning til ø-skolelærernes kursus på Anholt – 7 ud af 10 ø-skoler var repræsenteret

„kopiere“ og tage med hjem og afprøve på elever og forældre... Veltilrettelagte ture til radar-tårnet, varmeværket og Anholt skole samt vandreture i den stor-slåede natur med frit udsyn til det smukke og vældige hav giver et dejligt pust fra – om ikke en anden verden – så i hvert fald en helt anden ø end „vores“ Strynø. Vi får ny viden og idéer til, hvordan vi kan arbejde videre hjemme på egen skole, og håber også vi kan give inspiration til lærerne fra de andre øer. I hvert fald virker folk imponerede over alt det Erik fortæller, der er sket og vil ske på Strynø; SÅ megen energi, fremdrift og handlekraft fra øens folk har virkelig sat skub i

projekter og forvandlet luftige drømme til håndgribelige, brugbare resultater.

Ø-samarbejde til gavn for lærere og elever

Endelig må vi takke af efter nogle dejlige dage med masser af vidensdeling, idéer og inspiration; især skønt for en nybegynder i læringsstile og i ø-skole-regi! Med hjem har skolerne, ud over det tidligere nævnte, konkrete samarbejdsaftaler med enkelte andre øer, aftaler om fælles lejrskole for alle ø-børnene næste år, ø-lærer-kursus igen om et par år m.m.m. Endnu ved Erik og jeg ikke om sidstnævnte arrangementer også gælder for børnene på Strynø, men vi har som sagt allerede aftalt et samarbejde i mindre skala, og som også vil komme til at gavne „vores unger“.

Turen hjem forløber fint; Afsked med lærerne fra Anholt og rigtig mange tak for denne gang. Så under dæk på sejlturen, et hjerteligt farvel og på gensyn blandt de udenø's og ud til den ventende bil. På køreturen hjemover er der rig lejlighed til at vende alt, hvad der er sagt, set og hørt, og vi kommer glade hjem, mætte af indtryk fra alle tiders uge på kursus.

Mette Valentini, Strynø Skole

Andelsbolig sælges på Agersø

84 m² andelsbolig er til salg. Nystandsats. Energibesparende varmepumpe.

I gåafstand til havn/færge. Mdl. boligafgift kun kr. 3600.-

Ring 97 52 81 91 mail: kajjorgensen@webspeed.dk

Ø-runden 2009

På repræsentantskabsmøderne i Sammenslutningen af Danske Småøer er der tradition for, at ø-repræsentanterne fortæller om nyt siden sidst. I år var ø-repræsentanterne på forhånd også bedt om at fortælle om ældreservicen på øen. Her er stikord fra ø-runden.

Agersø

Peter Munck Petersen fortæller: Med 12 børn i skolen, 6 børn i dagplejen, så skolen er i en tryk situation. Det sidste år er der især tre begivenheder, der har sat sit præg på Agersø: Købmandsovertagelse, Dronningebesøg og en landdistriktspris. Købmanden gik konkurs til skade for især ældre øboere og turister. Så samtlige foreninger blev indkaldt til møde for at gøre noget ved situationen. Foreningerne gik sammen i en købmandsforening og solgte for 400.000 kr. anparten á 500 kr. på 3 uger. Og med hjælp fra bl.a. Småøernes Aktionsgruppe og ø-støtten har vi nu en renoveret frisk butik, der er forenings-ejet. Det er en succes med et dejligt frisk forpagter-par. Men det er lidt svært at vende strømmen af handlende på fastlandet. Dette foreningsinitiativ blev hædret af Slagelse kommune, og vi modtog kommunens landdistriktspris. Dronningebesøget sætte også sit præg på øen, aldrig har øen været så ren. Så er der startet to nye gallerier på øen, som der er knyttet mange aktiviteter til. Vi har korte sejltider og timedrift. Det gør, at de ældre øboere på fastlandets plejehjem ikke er helt så ensomme. Og endelig skal det fortælles, at vi har fået penge til en ny færge.

Anholt

Kurt og Anja Danielsen fortæller: Vi har nu kørt en sag i tre år nu om kystsikring af vejen mellem ny og havn på Anholt. For den er udsat, og er i fare for at skylle i havet. På Anholt har vi to fuldtidsstillinger indenfor hjemmeplejen, der har normal vagt ml. kl. 8-20. Men derudover er der tilkaldt resten af døgnets timer. På Anholt må man flytte af øen, når man som ældre borger bliver for plejekrævende. Det kan være hårdt på den måde helt at miste forbindelsen til sin ø, for man skal tænke på, at anholtboere med næsten tre timers sejltid ikke bare lige kommer forbi. Derfor arbejder vi for at etablere et plejehjem med plads til 6-8 beboere. Og det kunne evt. kombineres med faciliteter til rekreationsophold. Vi har fået midler til et forprojekt, der skal undersøge mulighederne for dette, og vi får positive tilkendegivelser for initiativet.

Avernakø

Gitte Sørensen fortæller: Igen er vi på den lokale politiske dagsorden, hvad angår

Glimt fra repræsentantskabsmødet

Lørdag eftermiddag diskuterede ø-repræsentanterne fra de 21 fremmødte medlemsøer aktuelle sager. Bl.a. var bestyrelsen blevet foreslået, at Sammenslutningen af Danske Småøer går forrest i et forsøgsprojekt, hvor enkelte færgeruter i en forsøgsperiode på nogle år gøres gratis for al transport. Med det formål at undersøge om det kan være en fordel i fht. de administrationsudgifter, der er forbundet med at kræve betaling, samt undersøge om det rent faktisk kan medføre en positiv udvikling på de berørte øer. Forslaget var til diskussion, og meningerne var delte. Nogen synes, det var en god idé, mens andre var mere skeptiske. Der blev opfordret til, at man skeler til Finland og deres erfaringer. De har netop gjort al færgefart til øer gratis. Bestyrelsen tog argumenterne for og imod til sig.

Det blev også til diskussioner om et færgesekretariat, ungdomsarbejde, europæisk samarbejde og det øgede behov for naturpleje. Om søndagen fik forsamlingen besøg af et politiker-panel bestående af Erling Bonnesen (MF), kommunalordfører for Venstre, Truels Schultz (C), byrådsmedlem i Assens Kommune og medlem af KL's Social- og Sundhedsudvalg, samt af Lene Wibroe (SF), formand for Udvalget for Social og Omsorg i Slagelse kommune. Det blev til en livlig debat med næsten valgkampsstemning. Der blev stillet kritiske spørgsmål fra forsamlingen om den på nogle øer manglende ældreservice, og hvorfor ældre borgere skal påtvinges kølelad fra centralkøkkener på fastlandet, når der er lokale køkkener, der kan lave frisklavet mad til de ældre. Det blev til en debat om brug af IT og velfærdsteknologi i hjemmeplejen; om udfordringsret og om kommunale sundhedscentre. Og Truels Schultz opfordrede Ø-sammenslutningen til at tage kontakt til KL, han er sikker på, at KL gerne vil en dialog om ældreservicen på de små øer. *Claus Jensen*

hjemmepleje. I princippet skal vi have den samme service som i resten af kommunen, men vi har kun hjemmepleje i dagtimerne på hverdage, så der er ikke mulighed for døgnpleje på Avernakø. Præsteembedet er blevet nedlagt på Avernakø, og fremover er der kun gudstjeneste hver anden søndag. Vi har haft stor fokus på førstehjælp og har fået en hjertestarter. Er blevet markedsført i tysk tv, sammen med de øvrige sydfynske øer, ubetalelig reklame. Øens gamle skole med dertil hørende foreningslokaler er blevet solgt, men pengene fra salget vil kommunen give til nyt multihus på øen.

Barsø

Paul Svennesen fortæller: Vi har haft et lille fald i befolkningen, så vi nu er 22 beboere. Havnen, der blev udvidet i 2005, kører godt. Og den udvidelse er det største projekt på Barsø i nyere tid. Vi har problemer med vores drikkevand, da der er fundet salt i vores grundvand. Det skete for 4-5 års siden, og det er bl.a. et problem for øens mælkeproducent, der har søgt om VVM-godkendelse og byggetilladelse til en større gylletank. Men det kan ikke fås før vandsituationen er afklaret. Vi har lidt uenighed om regler for farligt gods på

færgen, men vi har en god færgebetjening. Dog savner vi en sen aftentur til gavn for øens unge. Med ikke så mange beboere på Barsø, så kommer hjemmeplejen fra fastlandet, og ellers flytter de ældre på et nærliggende plejehjem..

Birkholm

Johannes Balslev fortæller: Birkholm har fået ny sejlplan for postbåden fra Marstal. To dobbeltture er blevet skåret ned til en i vinterhalvåret. Til gengæld har vi fået ubegrænsede ekstra ture. Vi har netop fået ny postfører, Marstal havn har overtaget ansvaret for ruten, ordningen skal evalueres 2010. Og hidtil har ordningen været en fiasko. Det har været umuligt at få den bemanded, men nu er det så lykkedes at finde en ny fast postfører. Offentlig transport på Fyn er skåret ned, der er skåret i antallet af tilslutningsbusser til Marstalsfærgen, til stor gene for ældre og hvis man har meget bagage. Vi har fået en brus på Birkholm til glæde for turisterne. Den har kostet godt 35.000 kr. og en masse frivilligt arbejde. Vi har haft et ekspert-firma til at vurdere vore diger. Rapporten tilråder at vi fjerner al beplantning på digerne, det er vi i gang med, men er tilbageholdende med at

fjerne træer, da det vil ødelægge noget af øens herlighedsværdi. Digerne er også plaget af jordmus. Rapporten konkluderer at digerne er høje nok, men at de skal forstærkes. Birkholm har haft besøg af det sydfynske nationalparksprojekt, men det giver ikke mening med en nationalpark omfattende Birkholm, hvis øen slettes af landkortet. Derfor bør der sættes midler af til at sikre digerne.

Baagø

Kisser Christensen fortæller: Vores havn er blevet genopbygget, renoveret og har fået nye moler. Projektet blev godt to mio. dyrere, da biologer fandt en sjælden mosart. Med bl.a. midler fra Småøernes Aktionsgruppe, ø-støtten, Assens kommune og via frivilligt arbejde er vi godt i gang med at bygge et nyt velfærdshus ved havnen. Skov- og Naturstyrelsen vil genskabe en mose, der blev drænet i 1960'erne. Det er 50 ha. landbrugsjord, spændende se, hvad det betyder for øens landmænd. De fleste på Baagø er over 60 år, de fleste heldigvis ved godt helbred. Vi har en kørselsordning, administreret af beboerforeningen, hvor man kan blive kørt til og fra havnen. Vi får hjemmehjælp fra fastlandet, men det fungerer ikke godt nok, der er en vis uvillighed mht. Baagø. Vi har haft 3 helikopterbesøg på Baagø. Vi mangler en hjertestarter. For ældre uden IT-kundskaber bliver det stadig sværere. Der skæres ned på personlig service f.eks. indenfor post og billet salg.

Bjørnø

Karen Vinding fortæller: Jeg er fritidsøbo, men en trofast gæst gennem 40 år. Jeg og min mand har nu bygget nyt hus, som vi flytter fast ind i. Har talt med de ældre beboere om opfattelsen af ældreservice på øen. Ældre borgere er alle født på øen, eller har boet der i mere end 50 år. De bor i deres gamle huse, som kan være svære at vedligeholde. På Bjørnø flytter man fra øen snarere end at skifte bolig på Bjørnø, og ofte i god tid. Der er ikke gehør for ældreboliger. De ældre forventer ikke at kunne få kommunal pleje på øen. Hvis man bor på fastlandet får man ofte flere besøg af familien. Der arbejdes på beboerhuset/multihuset, og vi har i mange år talt om behovet for en ny anlægsmole. Vi har i årets løb mistet en af øens ældre øboere. Det er et stort resourcetab. Og et tab af viden og fortællinger.

Drejø

Margit Lolk fortæller: Det er svært at samle folk til beboerforeningens bestyrelse, så formanden er nu fritidsejer. Det var en kæmpereklame at være i tysk tv, vi

har haft utrolig mange turister i år. Kirken er ved at blive totalt renoveret for midler der er søgt af øen. Så gudstjenesterne foregår i forsamlingshuset. Vi glæder os til, at kirken står færdig. Drejø Gl. havn er blevet flot renoveret med midler fra bl.a. Småøernes Aktionsgruppe og kommune. Vi har et højt aldersgennemsnit, kun et barn, enkelte under 50 år, så vi er en pensionistø. Det er mest Tordenskjolds soldater i bestyrelserne. Jeg er blevet valgt til Svendborg Kommunes ælde råd, det er jeg stolt af. Jeg mener, at kommunens ældre borgere skal have lige vilkår. Og hjemmehjælpen fra fastlandet, der passer både Drejø og Skarø, er ikke dækkende nok. Det er en dårlig situation, der får folk til at flytte.

Egholm

Ove Axelsen fortæller: Vi er jo en atypisk ø midt i Aalborg med halvtimesdrift på færgen fra morgen til aften. De senere år har diskussionen af en 3. Limfjordsforbindelse, hvori Egholm indgår som bropille, især præget øen. En fredningssag, der kunne have forhindret en hver snak om en bro over øen, er blevet afvist. Vi har fået en købmand på øen, i en ellers nedlagt købmandsbutik. Den har åben hver søndag og er til stor glæde for turisterne. Vi har fået en Danmarksmester i islandsk hest på øen. Vores Skt. Hans-fest er en overvældende succes, vi har godt 900 deltagere og der bor kun 52 på øen. Aalborg kommune sov i timen og gik glip færgemillionerne fra puljen til investeringer. Med den fartsplan vi har, så er det ikke noget problem med hjemmeplejen, det er nemt at betjene Egholm.

Fejø

Susanne Lautrop fortæller: Lolland kommune har endelig godkendt en renovering af havnen, og arbejdet er godt i gang. Vi glæder os til den nye havn, hvor der er bliver mere plads til såvel lystbåde som erhvervsfiskere. Vi har haft mange turister i år. Nogle af disse bruger udlejningscykler, hvor overskuddet går til foreningernes aktiviteter. Cyklerne er sponsoreret og bliver vedligeholdt af frivillige. Fejø Møllebutik fungerer med butik, salg af lokale produkter, caféservering og turistinformation. Vi har for ottende år i træk fejret Æblets Dag med æblemosaik, gøgl og mange boder. Der er en flot opbakning til arrangementet. Vi har i løbet af året haft megen fokus på vedvarende energi, der er et ønske om at gøre Fejø til en selvforsynende ø. Vi har gennem Fejø-bladet informeret om de mange energirigtige løsninger, der findes. Vi har længe arbejdet for et kommunalt

ø-udvalg, og det får vi nu. Det er længe siden vi på Fejø har mærket noget til aflyste afgang, sær- eller nødplaner. Til gengæld er det så gået ud over Femø og Askø, fordi Fejø har fået 1. prioritet. Godt halvdelen af øens befolkning er over 60 år, 20 af disse øboere bor på Ældrecentret eller i ældreboligerne ved siden af. Centret er rigtig velfungerende med et godt personale, og de ældre borgere får frisk hjemmelavet mad hver dag. Vi har stadig en læge på øen, og han kan tilkalde assistance fra fastlandet til skift af forbindelser og den slags. Hjemmehjælperne kommer dag og aften

Femø

Kurt Erling Johansson fortæller: Arbejdet med 3ø-handlingsplanen er gået lidt i stå, men dermed ikke sagt, at vi er gået i stå på Femø. Vi vil gerne sætte skub i erhvervsudvikling og bosætning. Vores bådelaug har stor tilslutning, faktisk flere medlemmer end beboerforeningen, og de afholder en del kulturelle arrangementer. Desværre har vi en lav tilslutning til beboerforeningen, det er svært at gøre op med en indgroet skepsis til beboerforeningen. Trods et rigtig godt forhold til jazz-festival og ø-lejr, så har vi nok et ambivalent forhold til turister. Vi har et stort udvalg af pakketure, nedsat et natur- og miljøudvalg, og vi har fået skulpturer til øen af lokal berømt kunstner. Vi har også udlejning af cykler, hvor overskuddet går til beboerforeningen, Vi har ingen mulighed for døgnpleje, så hvis borgeren har det behov, så må man fraflytte. Kommunen finder det for dyrt.

Fur

Jesper Schrøder fortæller: Vi har været vant til at borgmesteren er fra Fur, men det er usikkert om det fortsætter. Vi er gode til at få vores penge til at blive til flere, Ø-arenaen er et godt eksempel. Et projekt finansieret af lokale fonde, ø-støtte og Småøernes Aktionsgruppe. Vi vil gerne sætte vores præg på Skives kommunalplan for Fur. Vi har brugt meget tid på møder om det. Vi har et større projekt i søen, som har til formål at brande Fur, både i forhold til tilflyttere og turister. Børnehaven på øen bliver formentlig lukket med 12 børn tilbage. Der er arbejdes på at etablere en privat institution. Er bange for at skolen kan det blive det næste, der spares på. På Fur har vi et Ældrecenter med 28 beboere og er godt dækket ind med døgnpleje.

Fortsættes på side 6

Fortsat fra side 5

Hjarnø

Jørgen Overgaard fortæller: Hedensted kommune har søgt penge fra puljen til færgeinvesteringer. Tilskud til en ny færge er blevet til et tilskud på 10 mio. kr. til en levetidsforlængelse af færgen. Det er svært at se fornuften i den løsning. Vi har et fint udviklings samarbejde med de andre landdistrikter i kommunen. Vi arbejder nu med etablering af den ny bådehavn, opgradering af stisystem og infotavler, og stisystemer og cykelstier på fastlandet arbejder vi også for. Vil sikre de bløde trafikanters sikkerhed på landevejene. Der er en stor opbakning til ældreboliger på Hjarnø, vi har to, men vil gerne have to mere. Vi har daglige besøg af hjemmehjælpere. I forbindelse med et salg af helårshus for 8 mio. kr., kunne kommunen ikke hindre at huset fik fritidsstatus. Vi vil i samarbejde med kommune lave en lokalplan, der sikrer bopælspligt, gennem tinglysning.

Lyø

Mogens Windeleff fortæller: Lyø Skole lukkede efter sommerferien med 4 børn tilbage på skolen. Skolebygningen er overtaget en ny forening på øen. Ambitionen er at den skal være øens kultur- og besøgscenter. Vi har behov for en udvidelse af lystbådehavnen. Rigtig mange både må ligge for svaj, og de mulige indtægter går havnen glip af. Vi har haft mange turister i år. Masser af overnatningsmuligheder og en opgraderet campingplads med 25 fastligere. Vi har en bosiddende sygeplejerske, der har 22 t. om ugen. Og to sygehjælpere på fuld tid. Sygeplejersken rykker ud i akutte situationer. Vi har haft tre helikopterbesøg, og er utrolig glade for den fine betjening øerne får af SOK

Nekselø

Roar Slots fortæller: Antallet af beboere er faldet til under 20. Nordenden af Nekselø afgræsses ikke længere af får, og om et år stopper jeg min afgræsning af sydenden, efter at have plejet den i 60 år, som mine forfædre plejede den før mig. Så der bliver en opgave for kloge hoveder at holde øen afgræsset. Vi har 3 daglige afgang med færgen, og øen har 4 skolebørn og enkelte pendlere. Vi har stadig 12-13 gudstjenester i vores lille kirke fra 1931. Vi har fået 19 mio. kr. fra færgepuljen til investeringer, er bange for at en ny færge vil være tomands-betjent og dermed dyrere i drift. Vi har haft mange turister på øen og det tjener færgen jo på. Vores reserveskipper flytter til øen. Så har vi to fastboende der kan sejle færgen. Det er svært at få hjemmehjælp på Nekselø.

Omø

Ole Odsgaard fortæller: Endnu intet nyt dige. Håber der kommer en pose penge til diger på finansloven. Vi har fået ansat en sygeplejerske, og har 3 sosu-assistenten. Vores sundhedsgruppe holder til i aktivitetshuset. Vi har fået en ny restaurant på havnen med plads til ca. 30-35 spisende gæster, samt en kiosk. Der er kommet en fiskebutik på havnen med ferske og forarbejdede produkter, det har været en stor succes. Vi har haft en del kunststillinger på øen. Dronningebesøget var også en stor dag på Omø, bl.a. besøgte regentparret skolen. Men også kunst blev der set på og der var tid til en snak med erhvervsfiskerne. Slagelse kommune satser på maritim turisme, og der er en række projekter på vej. Vi er i gang med at få lavet en ø-handlingsplan, og Slagelse kommune er, på initiativ af beboerforening og ø-udvalg, ved at få vedtaget en ø-politik for kommunen. Vestsjællands rederi nedlægges og driften lægges ud til kommunerne.

Oro

Jens Johan Dahlkild fortæller: Vi er ved at være en „luksus-ø“. Vi får en flot ny Brugs til 14 mio. Vi glæder os meget. Vores havn vil vi gerne have udvidet med 50%, et samlet projekt på 10 mio. kr. Et havkajak-projekt er i gang med støtte af bl.a. Småøernes Aktionsgruppe. Præstegård er sat i stand, og vi har fået nye udlejningscykler med cykelhelme, det er en succes, så nu skal vi have nogle flere. Vi arbejder på at skaffe penge til flere turisme-aktiviteter. Hestebedsgård, et nystartet museum, er kommet godt i gang med midler fra ø-støtten og aktionsgruppen. Vi har foretaget ændringer i beboerforeningens bestyrelse, så fritidshusejere nu også kan vælges til bestyrelsen. Vi har 12 ældreboliger på øen, men de ældres madordning er under al kritik.

Sejerø

Lone Nielsen fortæller: Vores skole og SFO er bygget om, så den nu også huser børnehaven. Så nu hedder den Sejerø Skole og Børnehus. Og fra april rykker dagplejemødrene også der op. Masser af turister til et væld af sommer-arrangementer. Vi havde Åben ø-dag i september, hvor vi var velsignet med godt vejr. Det trak godt 200 besøgende til vores arrangement. Sejerø Udviklingsforum har fået opsat en ny legeplads på havnen. Vi kæmper en hård kamp for at holde vores plejehjem kørende, og for at de ældre ikke skal spises af med kølelad. På plejehjemmet har vi 10 stuer samt et aflastningsværelse. De 6 stuer er dobbelte, så ægtepar også kan flytte ind. Der er skåret i personalet,

og der skal stadig løbes hurtigt. Og i år kan de ikke en gang holde julekomsammen med de ældre. Så meget er forringet i den ny storkommune.

Strynø

Kjeld Tønder Hansen fortæller: Vores havn er blevet indviet i renoveret og udvidet stand. Ca. 14 mio. har det kostet primært via midler fra A.P. Møller, men også fra Småøernes Aktionsgruppe og Indenrigs- og Socialministeriet. Der har været et flot besøg i havnen. En ny købmand åbnede i starten af året efter have været lukket i et halvt år. Vi har fået ny præst på øen, en ung kvindelig præst med 3 børn. Hun afløser vores præst gennem 32 år. Vores fredede skolebygning er stadig i brug som skole. Vi har fået en halv mio. kr. fra Realdania til at undersøge, hvordan den kan istandsættes og indrettes som et kulturhus for øen. Vi har 19 børn i skolen til og med 4. klasse, så mange er ikke set siden 1960'erne, og vi ca. det samme antal i børnehaven/vuggestue. Vores kommune har fået tilsagn om midler til en ny færge. Vi er også i gang med at få formuleret udviklingsplaner. Vi har 4 ældrevenlige boliger, men kun 3 i brug, der er en vis modvilje fra kommunens side til at visitere til boligerne. Vi har 2 sosu-hjælpere bosat på øen, de har tjeneste både på øen og fastlandet. Hver 14 dag kommer sygeplejersken over. Plejekrævende har alarmsystem, som kan tilkalde sosu-hjælpere. Madordningen er ikke noget at råbe hurra for.

Tunø

Knud Madsen fortæller: Vores skole var truet, men den er genåbnet og nu går der 5 børn i skolen. Og der går rygter om nye tilflyttere med børn, så vi er optimister. Vi har en bosiddende sygeplejerske på 32 t. om ugen, hun er også en del af akutberedskabet og finansieres både af region og kommune. Vi har sommerlæge, og han er absolut på fuld tid med alle de turister. Vi har 3 ældreboliger på Tunø, og vi er begyndt at søge penge til 3 nye. Foreløbig er det lykkedes at få tilsagn om 1 mio. kr. fra A.P. Møller-fonden. Et budgetforslag i kommunen vil spare 710.000 kr. på færgen. Det vil betyde endnu en ugentlig afgang færre om vinteren, ligesom vi frygter at skoleafgangene er truet. Vi kan også bryste os af royalt besøg, dog under mere uformelle former, idet Prins Henrik besøgte Tunø-festivalen.

Aarø

Rita F. Sørensen fortæller: Vi er nok nede på 155 beboere. Vi får hjemmehjælp fra fastlandet, og der er ingen problemer

Opdagelsen af Shima Rejsebrev fra en international ø-konference i Japan

Sideløbende med ø-konferencen afholdtes en kulturfestival – her den lokale borgmester omgivet af de optrædende

Flyet til Tokyo tager 12 timer fra Danmark, og derefter fortsætter den lange rejse med tre timers tog, plus en færge, inden målet nås: Øen Sado, der ligger 1-2 timers sejlads fra fastlandet alt efter om man tager bilfærger eller den langt hurtigere flyvebåd. Sados areal er en mellemting af Lolland og Bornholm, ikke just en småø med sine 65.000 indbyggere! Jeg er taget til tre dages ø-konference om øer, kunst og kulturarv, hvilket inviterer til en varieret blanding af forskellige slags forskning og undersøgelser.

I Japan har man alt undtagen plads, siges det, men det gælder nu ikke min mave: Hver morgen serverer hotellet nemlig fisk, lokale ris, misosuppe, tofu og en slags tang-pasta. Velsmagende og meget sundt, men det er svært

med at få dem til Aarø, såvel i dagtimer som aftentimer. For år tilbage var det et problem, men vi har papir på, at vi kan få hjælp døgnet rundt, Akutberedskabet og de frivillige samaritater fungerer rigtig godt. Åben Ø-dag, som vi afholder Grundlovsdag, er en rigtig stor dag med masser af besøgende. Vores ø-udvalg består af en møderække mellem beboerforening og kommunens tekniske udvalg. Vi har en rigtig fornuftig færgeservice på Aarø. Vi har desværre ingen købmand på øen, men har kiosk på campingplads og havnen. Vi har lavet en handlingsplan, og er godt i gang med at følge den. Brummers gård er blomstret op og er et velbesøgt spisested. Og vi har gårdbutik, honningproduktion og Aarø vingård, så der er masser af aktiviteter.

Claus Jensen

ikke at blive sulten lang tid inden frokost, som kan bestå af diverse slags lækker, men også temmelig „luftig“ sushi. Så dagene kan godt føles lange trods deres spændende åndelige føde! På japansk har man det enkle ord *shima*, for ø, som ikke bare betyder noget, som er omringet af vand, men også et lille, men fortættet kulturelt område. Begrebet rummer simpelthen de to sider af samme sag. Tænk at kunne nøjes med ét ord for øer og deres øsomhed! Det virker her, som om man kommer hurtigere frem til en samlet forståelse af øers samlede betydninger.

Vi er ca. 40 deltagere fra 10 lande. Logisk nok med flest japanere, der giver nogle indblik i den særegne japanske kobling af tradition og fornyelser. I det hele taget får vi mange aha-oplevelser af, hvad man kloden rundt gør for at vedligeholde, forbedre eller ligefrem forandre øers situation, og dét giver sig nogle yderst forskelligartede udslag: En oplægs-holder fra Fijioerne fortæller f.eks., at hun sjældent kommer til sin hjem-ø. Det hele har alligevel forandret sig så meget efterhånden, og næsten alle hendes søskende bor andre steder i Stillehavet, og hvad betyder så „hjem“ efterhånden? Hendes historie er tankevækkende, fordi de ofte kolossale afstande i Stillehavet sætter trumf på, hvor meget ens hjemsted og identitet betyder, og om man på én gang må føle sig som øbo og omkringfarende nomade.

På flere japanske øer har man en lang og livskraftig tradition for tyrekampe. Ikke dødbringende tyrefægtning som vi kender det, men en mere rituel og ret fedelig dyst mellem to tyre efter bestemte

regler. En tyr ejes af en familie, er nærmest et familiemedlem, som man går tur med (også i regnvej) og når den vinder en kamp, er der fest i lokalområdet. Den spiller en stor betydning for det almindelige sociale liv, og er på nogle øer en stor turistattraktion, mens der på andre er tale om et socialt fænomen helt for de lokale.

I et andet japansk område har man udvalgt en ø til at være begravnings-ø: „Immigrer til en ø efter døden“. Familien spreder asken på den overskuelige ø på 1000m², hvortil de har adgang 2 gange årligt. Og så ellers må bede for den døde fra nabooen på en balkon, hvor man har en smuk udsigt over den smukke skovbeklædte ø. Var dét mon en idé at tage op et eller andet sted i det danske ø-hav?! Og i Britisk Columbia, Canada organiserer nogle ø-forskere et storstilet internet-projekt for medlemmer af tidligere indianerstammer, der på denne vis langsomt nu genopdager deres fælles historiske rødder, så de kan danne en fælles identitet, selvom de lige nu lever spredt over et meget stort geografisk område.

Således får man ideer til at se på dansk ø-kultur udefra: Både i forståelsen af, at vi geografisk kan siges at udgøre et noget specielt hjørne i Nordeuropa, og i opdagelsen af, at andre ø-samfunds udfordringer kan ligne vores egne. Et japansk ægtepar kommer f.eks. hen og fortæller mig, at manden, som er professor, arbejder med udviklingen på 3 japanske småøer, og at det jeg lige har fortalt om vores småøers situation minder ikke så lidt om de japanske øers med at få ressourcer, livsmod og især samarbejdet i gang imellem øerne. De forærer mig også en bog af en anden japansk professor, som roser Danmark i høje toner for vores fredelige energipolitik. Der er ikke en samlet konklusion på konferencer som denne, men det er slående, hvor mange nye synsvinkler og overvejelser man fortsat kan anlægge på alverdens ø-samfund. Det peger på en kulturel rigdom, og at øer netop ikke er uselvstændige afkroge, men rummer masser af vitale værdier. Værdier som vi også får oplevet på den lokale Sado-kulturfestival, hvor vi får hørt alt fra shinto musik og dans, den verdenskendte Kodo Slagstøjsgruppe og ø-sang fra Amami-øgruppen i det sydlige Japan.

Jørgen Rasmussen, Omø

Øbo-seminar om nationalpark i det sydfynske øhav

I weekenden d. 23-25. oktober mødtes 12 øboere og 1 „fritidsøbo“ fra 5 sydfynske øer i Svendborg til en debat om nationalpark i det sydfynske øhav. Det blev ikke til en debat for og imod en nationalpark, men vel mere en debat om muligheder, problemer og udfordringer ved at erklære det sydfynske øhav som en nationalpark. Deltagerne dækkede vel hele spektret, lige fra konstruktive og nysgerrige skeptikere til tilhængere med stærke naturbeskyttelsesinteresser. Derfor kan dette referat ikke læses som hverken et for eller imod en nationalpark. Det skal læses som et referat af den debat, der foregik i weekenden. Og holdningen var, at selvom der ikke måtte komme en nationalpark i det sydfynske øhav, så er mange af tankerne og idéerne stadig brugbare i en udvikling af området.

Vi diskuterede indenfor de 4 temaer, der er lagt op til i nationalparksprojektet: Natur, Friluftsliv, Erhverv og Kultur. Og det er klart, at der de 4 temaer imellem er et vist overlap, dvs. at der kan forekomme gentagelser. Og så har vi også sat et 5. tema i søen, idét flere af deltagerne mente, at der burde være et særligt fokus på bosætning i en evt. nationalpark.

Natur

Der var overvejende enighed om, at den sydfynske natur på land er en kulturnatur. Altså et landskab og en natur primært formet af menneskets virken. Og at disse naturtyper, såsom strandenge, skal plejes til gavn for såvel fauna som flora. Af samme grund blev det bl.a. foreslået, at afgræsning af eks. kreaturer skal have en højere støttesats end når man blot lægger en mark ud i græs og så slår det en gang om året. Pesticidfri og/eller økologisk agerdyrkning skal støttes, men omlægninger skal foregå af frivillighedens vej. Og man kan belønne afgrøder, der tænkes ind i vildtplejen. Der bør også være et fokus på digernes tilstand på øerne. Det er i øboernes interesse, at de forstærkes, og øboerne bør have en assistance med dette. I „gamle dage“ sørgede lodsejerne, ofte organiserede i digelaug, selv for dette. Men i en nær fremtid med stadig voldsommere vejr og stigende vandstand, og med færre beboere på øerne, kan dette ikke klares af øboerne alene. Man kan argumentere for, at naturen må tage, hvad den vil og forme kystlinjerne, men det er ikke i øboernes interesse. Der opstod også en diskussion

om man kan regulere på mængden af uønskede dyre-arter (eks. mosegrise og rotter) ved at indføre naturlige fjender. En dyreart som måren kan også være et problem, når der bliver for mange. Så vil det være nødvendigt at skaffe sig af med disse med fælder. Dog blev der advaret, at det kan føre til en ond cirkel, hvor man til stadighed skal ind og regulere. Der var også et udbredt ønske om at kunne anlægge skov på de små øer. Men det største diskussionsemne under dette tema var konflikten mellem naturbeskyttelse og den øgede turisme, som jo er en forventet effekt af en evt. nationalpark. For der var enighed om, at naturbeskyttelse og en øget turisme har svært ved at gå hånd i hånd, med mindre der gøres en særlig indsats for at styre turismen. For nogle deltagere i gruppen var en tidligere markedsføring af havkajakturisme i øhavet et mønstereksempel på, hvordan det ikke skal gøres. At man uden regulering lod havkajakkerne og udlejere boltre sig i øhavet. Og at deres færden i de følsomme naturområder har haft skade på dyrelivet, og at det siden har ført til restriktioner, der så også er gået ud over øboernes færden i området. Derfor skal en nationalpark ikke følges af en massiv markedsføring, slet ikke, hvis faciliteter og strategier for sejlene turister ikke er på plads.

Friluftsliv

Debatten om Friluftsliv kom meget til at handle om, hvordan man beskytter de sårbare naturområder mod en forventelig øget turisme i øhavet. For at beskytte naturen, og stadig give besøgende en friluftoplevelse, så bør man lede den besøgende af eks. stisystemer. Og den sejlene skal informeres grundigt om, hvor man kan færdes. Og især havkajakturismen blev anset som vigtig at styre, da havkajakkerne kan færdes overalt. Det blev bl.a. diskuteret om det kunne påbydes, at man overnatter på teltpladser og shelters med toiletforhold og affaldsstativer. Men så opstår der spørgsmål som: Skal det koste noget? Og hvem skal vedligeholde sådanne faciliteter? Vil nye anlæg være uønskelig konkurrence i fht. eksisterende tilbud? Hvis overnatning bliver for dyr og/eller, hvis faciliteterne ikke er i orden, så vil folk vælge det fra. En væsentlig bekymring er øboernes muligheder for at dyrke friluftinteresser i en sydfynsk nationalpark. En konsekvens

af, at man må beskytte sårbare naturområder mod færdsel kan betyde, at øboerne hindres i at fiske og dyrke jagt. Derfor var der overvejende enighed om at beskytte øboernes jagt- og fiskerikultur. Måske ved at give dem sær-retigheder? Og lade øboere lokalt forvalte jagt og fiskeri på bæredygtig vis. De lokale jagtforeninger har en lang og fin tradition for forvaltning af jagt.

Erhverv

Enighed om, at erhverv ikke bare er nye innovative virksomheder. Det er vigtigt at værne om de traditionelle erhverv, som håndværk, lærere, købmænd, postbude, gravere, fiskere, landmænd, mv. Og det ville være et kæmpeplus for erhvervene, hvis fragten på færgerne blev gjort gratis. Men ellers bør den efterhånden rimelige adgang til bredbåndsforbindelse være et godt grundlag for erhverv, der ikke kræver en egentlig tilstedeværelse på fastlandet. Landbruget bør opmuntres til specialproduktioner, udnytte det mildere klima til eks. frugtavl, frøavl, kvalitetsfødevarer, der kan sælges på den gode historie og spille godt sammen med oplevelseturismen. Og især blev produktion af tang drøftet som et nyt innovativt tiltag. Både til konsum, men måske også som råstof til andre produkter. Det er jo paradoksalt, at fiskeforretninger på sydfyn forhandler udenlandsk tang, mens vi burde høste den afgrøde fra vores nærområde. Turisme er selvfølgelig uomgængelig i en nationalpark. Der var enighed

Et kreatur græsser på Tryggelev Nor. Billedet er venligt stillet til rådighed af Nationalparkundersøgelsen i Det Sydfynske Øhav

om, at vi i dag ikke forstår at tjene nok på turisterne. Ønsket fra øboerne er ikke nødvendigvis flere turister, men at vi bliver bedre til at lave forretning på de gæster vi får, og give dem optimale oplevelser. F.eks. gennem kursusvirksomhed, guidede ture og div. arrangementer. Det må gerne være en eksklusiv oplevelse at besøge en ø, der er intet ønske om en masseturisme. Især idéen om en „ø-bus“ eller snarere muligheden for at sejle mellem øerne bliver anset som attraktivt tilbud til turister i det sydfynske øhav. I øvrigt også for fastboende øboere.

Kultur

Enighed i gruppen om, at ø-kulturen især er en maritim kultur. Og at den lever i bedste velgående, både i form af gamle skibe og både, som skonnerter og smakkejoller, og så den mere moderne lystsejler-kultur. Denne kulturarv bør støttes og udvikles. Mange øboere har et tæt forhold til havet, og tilflyttere er ofte sejlere. Derfor er øernes havne af stor betydning for både fastboende og turister. Øernes bebyggede miljø er af høj kulturhistorisk værdi. Husene er oftest mere end 100 år gamle, og som alle gamle huse, så kræver de stadig vedligeholdelse. Et forslag i gruppen var, at man kunne få tilskud til at vedligeholde husene med „gamle“ metoder og materialer, så de ikke bliver ødelagt af plastik-vinduer, mv. Dog kan bevarende lokalplaner også forhindre fornuftige, moderne tiltag som eks. solpaneler på tagene. Dette dilemma bør løses.

For øerne skal ikke være frilandsmuseer, men være hjem for moderne mennesker, men i respekt for kulturarven.

Ø-kulturen, eller ø-livet, er ofte omgærdet af urealistiske forestillinger om Morten Korch-agtige tilstande. Fakta er, at de „oprindelige“ på en del af øerne er i mindretal, og at mange fastboende i dag er tilflyttere. Dog har mange af de gamle ø-slægter stadig et tilhørsforhold til øerne, ofte har de stadig ejendom på øen, selvom de er fraflyttet. Men selvom ø-samfundene også er moderne, så er ø-livet dog stadig præget af nogle af de gamle dyder, såsom tryghed, hjælpsomhed, omsorg, rolig puls og initiativ. Skyggesiden er, når omsorg og interesse bliver til ondsindet sladder. Men øboere ved, at de skal leve med hinanden, de vil uundgåeligt møde hinanden ved købmanden eller på færgen. Det lægger en dæmper på potentielle konflikter. På øerne er der et rigt og levende foreningsliv, og man er vant til ikke at få noget foræret. Der er et stort engagement i lokal-samfundet. Derfor tages der initiativ til mange projekter og arrangementer. Der er kort vej fra idé til handling. Den fremtidige ø-kultur bør mikses med det bedste fra den gamle ø-kultur og det bedste fra den moderne livsform. Blandingskulturer udgør et større udviklingspotentiale.

Bosætning

Weekend-seminaret blev rundet af med en diskussion om bosætning på små-øerne. For det er nok det, der ligger os

mest på sinde, at småøerne også fremtidigt vil være små levende helårssamfund. Helårsbeboelsen på øerne er under pres, på nogle øer mere end andre. Og man kan frygte, at det pres vil blive større ved, at øerne bliver hjertet i en sydfynsk nationalpark. Det forventes, at ejendomspriserne vil stige i en nationalpark. Og det kan få betydning for helårsbeboelsen. Som øbo, så er det sjældent de store indtægter, der tynger. Man ernærer sig ofte ved deltids-arbejde eller sæsonarbejde, og må indrette sig derefter. Vi har længe levet med, at helårsboliger får fritidshusstatus, og den tendens frygter vi kan forstærkes ved etableringen af en nationalpark. For en ejendom til 2-3 mio. kr. erhverves sjældent af fastboende, det er for høj en pris, mens 2-3 mio. kr. for et fritidshus, der oser af kulturhistorie, og måske endda med havudsigt, absolut har sine kunder. Og så endda i en nationalpark. Den nuværende boliglovgivning er mangelfuld og kan ikke bruges til at fastholde bopælspligten. Det er muligt at lave forskellige hundekunster og på den måde omgå den. Derfor ville det være ønskeligt, at kommunerne får værktøjer til at styre denne udvikling i nationalparken. Ikke, at det altid giver mening at håndhæve bopælspligten stramt, for i nogle tilfælde kan det være bedre, at husene får fritidshusstatus. Så bliver de vedligeholdt, og fritidshusejere har også lokaløkonomisk betydning og bidrager til øens sociale liv. Men hvis markedet kun får lov til at sætte dagsordenen, så kan man frygte, at presset på helårssamfundene forstærkes. Hvis vi ser på erfaringer fra ø-samfund i eks. Sverige og Frankrig, hvor man ikke har nogen bopælspligt, så er flere øer nærmest affolket, fordi fastboende ikke har råd til at betale de høje ejendoms-skatte, og fordi de unge ikke har råd til at erhverve sig ejendom. Og øer uden helårssamfund mister sin attraktivitet. Vi tror på, at når øerne får gæster i dag, så er det oplevelsen af et mikro-samfund de søger. En anden idé, gruppen diskuterede, var oprettelsen af en fond, som kan opkøbe ejendomme, istandsætte dem og udleje dem (eller sælge) til tilflyttere. Det ville kunne være med til at fastholde bopælspligten på de små øer.

Kort sagt: En sydfynsk nationalpark bør først og fremmest have som mål at styrke bosætningen!

Claus Jensen, referent

„Vi svenskar tycks älska Danmark“

Anmeldelse af Anders Källgård:

Danmarks, Färöernes och Grönlands öer (Carlssons Bokförlag, 322 sider, pris ca. 250 sv.kr.)

Denne bog er noget af en gave. Ikke alene har forfatteren skabt et leksikon, som uforfærdet beskriver øer i SydDanmark såvel som Færøerne og øerne ved Grønland. Udover de grundigt beskrevne fakta om samtlige øer øser han af forskellige kilder undervejs i forskellige tematiske tilgange som løfter bogens samlede udtryk, så den bliver fakta, kulturhistorie og ø-refleksioner i ét.

Anders Källgård har rejst rundt til adskillige øer på kloden og skrevet om dem i snart 25 år. Han skriver i en personlig og journalistisk stil, som sprudler af tanker og ideer undervejs om ø-geografi, og øers ofte særegne kultur- og samfundsforhold. Han arbejder til dagligt

som læge på deltid, så han beskæftiger sig ikke udelukkende med øer. Selv kalder han sig dog for „nesofil“; ø-elsker. Og det kan mange danske øboere nok sagtens indleve sig i. Stoffet er klart og systematisk opdelt med de forskellige landsdeles øer; Omkring Sjælland, Jyllands østkyst, Limfjorden etc. Men det er i hans lyst til at udvide stoffet indefra med anekdoter (ikke mindst fra Achton Friis' klassiske ø-bibel „De danskes øer“) og diverse frejdige analyser (hvor f.eks. Grønland statistisk sammenlignes med Gotland!), at bogens indhold stråler, især via hans samarbejdspartner Johnny GR Ahlborgs fine og stemnings-fulde akvareller, som giver alle ø-oplysningerne endnu mere liv.

Der blev i øvrigt holdt bogudgivelsesfest på fæstningen i Varberg (gamelt dansk territorium) her i november, hvilket bestemt ikke gik stille af: Ca. 200

deltagere samledes med dansk buffet, danske (ø)sange og digte (po-ø-si!), som solidt underbyggede overskriftens citat fra bogen. De få tilstedeværende danskere (deriblandt undertegnede) følte sig som en minoritet, som blev båret frem af en velvillighed og sympati, der i sin hyldet nærmest overhalede megen dansk selvopfattelse indenom, for sikke en velvilje! Bogen er hermed anbefalet til alle, som har lyst til at læse om danske øer på en nøgtern og uhildet måde, der kan fortælle om nuværende og „tidligere“ danske øer udefra!

Jørgen Rasmussen, Omø
(dansk nesofil)

Menighedsrådsseminar på Orø

Arrangeret af Sammenslutningen af Danske Småøer for præster og menighedsrådsmedlemmer fra de små øer

En dag, efter en travl periode, kørte Jette og jeg, fra henholdsvis Skarø og Drejø, til Orø i et flot efterårsvejr. Farvespillet i bladene på træerne var fantastisk, så vi nød turen og oplevelsen ved at tage med en lille kabeltrukket færge var sjov, for vi følte overhovedet ikke at vi kom ud at sejle.

Vel ankommet blev vi beværtet med et overdådigt frokostbord, hvorefter vi gik ind til et spændende seminar, som havde punkter, som Kirkeliv på øerne, Højt liv, Nødvendigheden at synge sammen og Kirken i hverdagen.

Kirkeliv på øerne blev fortalt af Jørgen Anker Jørgensen, tidligere Venø nu sognepræst v. Ølstykke og Udlejre kirker. Han har lavet en undersøgelse af de kirkelige forhold på småøerne, som han fortalte om.

Vi kom rundt om flere spørgsmål som: Hvad betyder kirken?

Hvad betyder præsten?

Hvad betyder det, at præsten bor på øen?

Hvad forventer vi af kirkelivet?

Højt liv kom sognepræst Jochim Stender fra Kirke Saaby og Kisserup sogne og fortalte om. Vi skal have rehabiliteret langsomheden fortalte han og

Menighedsrådsmedlemmer og præster fra de små øer til morgenandagt i Orø Kirke

inden vi havde nået at sige, at vi øboere var nogle af dem, som gjorde mest for det, fortsatte han med absolut ikke langsomhed, men meget inspirerende, provokerende og tankevækkende tale, som jeg desværre ikke fik gjort ret mange notater af.

Nødvendigheden at synge sammen fortalte Jørgen Anker Jørgensen os om. Vi vidste alle at når vi sang sammen havde vi det rigtig godt, men nødvendigheden af, at vi bruger nogle gode sange/salmer i

forbindelse med dåb, bryllup, årstiderne, begravelse m.m. fik vi også forståelsen af.

Om aftenen havde vi en ø-runde, hvor vi fortalte om vores menighed og hvad vi arbejder med netop nu. Selvfølgelig kom vi også ind på bl.a. præster bosat på øerne, organist- og kirkesangermangel, kirkeblade, præstegårde, samarbejde med foreninger på øerne. Af nye tiltag for de øer, som har mange børn, blev der fra Orø fortalt om julekrybbe som kalender for minikonfirmander, som jeg syntes lød

SMÅØERNES ERHVERVSKONFERENCE

22-23. januar 2010 – Strynø Smakkecenter

EN SAMLET Ø – IDENTITET MED MASSER AF UDVIKLINGSMULIGHEDER

Det er nu der må handles, hvis en stærk ø-identitet skal skabe en slagkraftig og nytænkende udvikling!

De danske småøer har næppe tidligere haft så mange udviklingsmuligheder, og ø-identiteten kan skabe forståelse og samarbejde gennem usynlige og dybt indarbejdede loyale alliancer på tværs af øerne, mellem beboere og erhverv, samt gennem eksterne alliancer med kommuner og regioner.

Det afgørende er, at større og mindre erhvervsaktører med udgangspunkt i øerne kan fremme erhvervslivet og udviklingen på de danske småøer.

PROGRAM

FOR AT NÅ ET FÆLLES MÅL HAR VI INVITERET EN RÆKKE GODE OPLÆGSHOLDERE, SOM VIL SANDSYNLIGGØRE SMÅØERNES MULIGHEDER

En samlet ø-identitet med masser af udviklingsmuligheder
Ved Ø Filosof Jørgen Rasmussen

Sponsorer og Fælles identitet – En landsdel rykker sammen
Ved Direktør Claus Rasmussen, Sønderjyske Elite Sport

Visionerne for Fødevarerets nye logo og oplæg til manifest
Ved Laurids Siig Producent af Sejerø Gæs og bestyrelsesmedlem i Småøernes Fødevarercenter

Småøernes Erhverv set udefra
Ved Journalist Bente Clausen

Vækst på småøerne i forhold til forbrugernes behov
Ved Eva Stensig, Direktør og erhvervs sociolog samt ejer af virksomheden Lighthouse CPH

Fur Bryghus – en succes
Ved Milfred Fogh ejer af Fur Bryghus

Konkollega med erhvervsaktive på andre øer
Ved Abelone Glahn, Journalist og erhvervsrådgiver

Øernes nye turismeportal
Ved Torben Vestergaard, ejer af Ø firmaet Stry Net

Øernes infrastruktur ... bortset fra færgerne
Ved Lars Møller, ejer af Ø firmaet Endelave Net

Øsammenslutningens rolle i forhold til erhvervsudvikling på småøerne
Ved Claus Jensen, sekretær S sammenslutningen af Danske Småøer

Ø-udvikling mellem ulandshjælp og entreprenørship
Ved Laurids Siig

Tilskud til virksomheder og til erhvervsudvikling på småøerne
Ved Morten Priesholm, koordinator for Småøernes Aktionsgruppe

Pris for deltagelse kr. 625 inkl. moms, overnatning, frokost, morgenmad og middag samt underholdning.

Tilmelding senest 1. januar til:
Smakkecenteret Peter Von Drogelen. Tlf.: 6077 8867
E-mail: peterskabys@strynet.dk

Spørgsmål om arrangementet rettes til Kai Winter. Tlf.: 5472 2121
E-mail: Info@smaaoernes-erhverv.dk – www.smaaoernes-erhverv.dk

Støttet af Det Europæiske Fællesskab og Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri via Småøernes Aktionsgruppe

forjættende, især når jeg kommer fra en ø med ét barn, men vi kan alligevel lave lucia-optog i kirken med mellem 15 og 20 børn.

Vi startede onsdag med morgenandagt i Orø kirke v. Kirsten Schmidt som havde valgt sange/salmer som talte til os alle.

I hendes prædiken kom hun ind på nogle ord af den skotske præst John Donne: 'Intet menneske er en ø, en verden for sig selv; Ethvert menneske er et stykke

af fastlandet, en del af det hele'; Og det følte vi også både i kirken og på seminaret.

Kirken i hverdagen kom Bodil Terkildsen, menighedsrådsmedlem i Raklev Sogn og medlem af Landsforeningen af menighedsrådsmedlemmer og fortalte om de gensidige forhold mellem kirkeministeriet, stiftet, provstiet, menighedsrådsforeningen og vores menighed.

Evaluering sluttede vi af med. Eftersom vi er mange forskellige øer og har forskellige muligheder og udfordringer blev vi dog enige om, at kun ved at komme i kirken, bruge vores købmand og støtte vores lokale arrangementer kan vi gøre os fortjent til at bibeholde vores øer.

Edith Rasmussen,
Formand for Drejø
sogns menighedsråd

Spildevandsrensning på Hjarnø – etablering af et „beplantet filter“

I slutningen af oktober gik vi i gang med at bygge nyt badeværelse til vores sommerhus på Hjarnø. – Vi har haft mange overvejelser undervejs – især i forhold til spildevandsproblematikken. – Den gamle septiktank er placeret tæt op ad huset, så der skulle et helt nyt anlæg til.

Ud fra min erfaring fra småøerne vidste jeg, at rensningen af spildevand er en udfordring (hvis jeg nu ikke skal kalde det et problem), og at løsningen med en traditionel kloakering ikke altid er optimal – hverken økonomisk eller miljømæssigt.

I foråret havde vi besøg af Johnny Bisgaard (lokal kloakmester fra Klejs Mølleby). Han præsenterede os for idéen om et „beplantet filter“; men vi bed ikke lige på i første hug. – Men efter et par måneder måtte vi alligevel indrømme, at vi var lidt trætte af det kortsigtede perspektiv i en traditionel løsning med bundfældningstank og tilkobling på drænet med udledning i Hjarnø Sund.

Så tog vi en snak med René Kilian fra Vrads. – Rene Kilian er miljøingeniør og ophavsmand til det „beplantede filter“.

Etableringsudgifterne ved et „beplantet filter“ er lidt højere end den traditionelle løsning. – Til gengæld er driftsudgifterne allerede efter 3-4 år væsentligt lavere, fordi afledningsafgiften er lavere.

René Kilian i aktion på Hjarnø

Selve det „beplantede filter“ er et bed på 16 m² (den størrelse passer til en helårshusstand på 5 personer, men fås også i andre størrelser) med bl.a. tagrør og blomster, der renser spildevandet inden det kobles på drænet og ledes ud i havet. Dvs. der skal stadig være en bundfældningstank til „det tykke“. Anlægget lugter ikke, det ser smukt ud, og rensningsresultaterne er væsentligt bedre end både de danske og de europæiske myndigheders krav. I kan læse mere om anlægget på www.beplantet-filter.dk.

Spildevandsanlægget er nu klar til tilkobling og afventer, at selve badeværelsesbyggeriet er færdigt. Når de lokale håndværkere er færdige med deres del, anlægget er i drift og vejret er til gæster, inviterer vi øboer og andre interesserede til åbent hus med deltagelse af Johnny Bisgaard og René Kilian. – Datoen vil blive annonceret på opslagstavlen på www.danske-smaaer.dk.

Mvh. Nana Nyhuus
nananyhuus@gmail.com
sommerhusbeboer
Østre Kirkevej 23, Hjarnø

Ø-POSTEN

Nyheder fra S sammenslutningen af Danske Småøer. ISSN-0105-4325.

Ø-Postens spalter er åbne for alle; artiklerne er ikke nødvendigvis udtryk for S sammenslutningen af Danske Småøers holdninger.

Indsendte artikler bedes ikke overstige 1500 anslag.

Redaktion: S sammenslutningens bestyrelse

Henry Larsen, Sejerø, ansv.h.	59 59 01 67
Dorthe Winther, Omø	58 19 91 80
Rita Sørensen, Årø	74 58 47 77
Knud Madsen, Tunø	86 55 30 98
Kjeld Tønder Hansen, Strynø	62 51 59 02
Paul Svennesen, Barsø	74 61 82 87
Gitte Sørensen, Avernakø	29 80 99 86
Mogens Windeleff, Lyø	29 45 39 45
Redaktør: Claus Jensen	
Layout: Erik Steenstrup Dyhr	
Foto: Claus Jensen, Gurli Fuchs, Ole Odsgaard, Jørgen Rasmussen	

Ø-Posten udgives med tilskud fra Indenrigs- og Socialministeriet.

Annoncer: 4,00 kr. pr. sp.mm.

Tryk: Svendborg Tryk. Oplag: 3000

Redaktionen afsluttet 10. December, 2009

Abonnement: 150 kr. pr. kalenderår.

Ø-Posten:

S sammenslutningen af Danske Småøer

Strynø Brovej 12, 5900 Rudkøbing

Tlf. 6251 3993 Fax. 6251 3996

E-mail: sekretariatet@danske-smaaer.dk

Internet: www.danske-smaaer.dk